

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า การศึกษาโดยเฉพาะสำหรับประชาชนทั่วไปเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศ เพราะประชาชนเท่านั้นที่เป็นผู้กำหนดอนาคตของประเทศ (มาฆาทาตตะ ทาชิบานา 2528 : 15) พระเทพวิสุทธิเมธี (พุทธทาสภิกขุ) ได้กล่าวว่า ท่านเชื่ออย่างมากว่า การศึกษาจะช่วยให้ประชาชนได้พัฒนา ได้เจริญก้าวหน้า ทั้งทางโลกและทางธรรม ตราบใดที่ไม่มีการศึกษา บุคคลก็จะล้าหลัง และไม่มีอะไรจะช่วยให้เกิดความก้าวหน้าขึ้นได้ (พระเทพวิสุทธิเมธี, วิทยุ "รายการปาฐกถาธรรม") ฉะนั้นการจัดวางรากฐานการศึกษาให้ประชาชนอย่างกว้างขวางทั่วถึงทุกระดับวัยตลอดชีวิต และทุกระดับการศึกษาจนถึงขั้นอุดมศึกษาในทุก ๆ สาขาวิชา จึงเป็นสิ่งจำเป็นและมีประโยชน์ต่อการพัฒนาประเทศ และเป็นนโยบายของรัฐบาลทุกยุคทุกสมัย

ในประเทศที่กำลังพัฒนา โอกาสทางการศึกษาในระบบมักมีข้อจำกัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับอุดมศึกษา ในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา จำนวนผู้สมัครสอบคัดเลือกเข้าศึกษาต่อในระดับมหาวิทยาลัยของรัฐ ได้เพิ่มขึ้นกว่าร้อยละ 200 ในขณะที่จำนวนการรับเข้าเพิ่มขึ้นได้เพียงประมาณร้อยละ 50 เท่านั้น (วารสารณ์ บวรศิริ 2530 : 6) ประเทศไทยได้ประสบปัญหาในเรื่องการจัดการศึกษาระดับอุดมศึกษาต่อเนื่องมาเป็นเวลาช้านาน กล่าวคือผู้สำเร็จมัธยมศึกษาตอนปลาย และมีความประสงค์จะเข้าเรียนต่อในระดับอุดมศึกษา แต่สอบเข้าไม่ได้มีเป็นจำนวนมาก นอกจากนั้นยังมีกลุ่มบุคคลผู้ไม่มีสิทธิ์ที่จะสมัครสอบคัดเลือกที่จะเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษาได้อีก เช่น ข้าราชการ พ่อค้าแม่ค้า แม่บ้าน หรือผู้ที่ต้องออกจากสถานศึกษาด้วยเหตุผลต่าง ๆ บุคคลเหล่านี้มีความต้องการโอกาสทางการศึกษา และมีความจำเป็นที่ว่าจะได้รับการศึกษาในชั้นสูงขึ้นไปเช่นเดียวกับผู้ที่จบมัธยมศึกษาปีที่ 6 ใหม่ ๆ แต่บุคคลเหล่านั้น ก็ไม่มีโอกาสที่จะเข้าศึกษาได้ ข้อจำกัดเหล่านี้อาจเกิดจากปัญหาหลายด้าน เป็นต้นว่า สติปัญญา เศรษฐกิจ การคมนาคมไม่สะดวก ตลอดจนการต้องทำงานเต็มวัน ทำให้เขาไม่มีโอกาสได้ศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไป ดังนั้น การเสนอการจัดการศึกษาในรูปแบบใหม่ ๆ จึงเกิดขึ้น

ทั้งนี้ก็เพื่อจะสนองความต้องการให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบัน และส่งเสริมการศึกษาให้เข้ากับภาวะ สังคม เศรษฐกิจ ในบรรดารูปแบบในการจัดการศึกษา เพื่อให้เหมาะสมกับภาวะการณ์ทางการศึกษาในปัจจุบันนั้น ระบบการสอนทางไกล จึงเป็นระบบการจัดการแบบใหม่ระบบหนึ่งที่น่ามาใช้กับผู้เรียนจำนวนมาก และช่วยให้การเรียนการสอนประสบผลสำเร็จเหมาะสมกับสภาพของการศึกษาในปัจจุบัน

เพื่อเป็นการเปิดโอกาสและขยายโอกาสทางการศึกษาให้กับผู้เรียนโดยไม่จำกัดเพศ วัย อาชีพ หรือคุณวุฒิ จึงเป็นเหตุให้รัฐบาลจัดตั้งมหาวิทยาลัยรามคำแหงขึ้นเรียกกันว่า "ตลาดวิชาแห่งประเทศไทย" เพราะมหาวิทยาลัยแห่งนี้รับนักศึกษาเข้าเรียนโดยไม่มีการสอบเข้า ดังคำประกาศใช้พระราชบัญญัติของมหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. 2514 ว่า

"เนื่องจากประเทศไทยมีพลเมืองเพิ่มขึ้นทุกปี เป็นเหตุให้นักเรียนนักศึกษาไม่มีที่เล่าเรียนปรากฏเป็นปัญหาประจำทุกปี เพราะมหาวิทยาลัยต่าง ๆ มีนักศึกษาเป็นจำนวนมาก แต่มีสถานที่คับแคบไม่สามารถรับนักศึกษาเพิ่มได้ และเพื่อให้อาจารย์มหาวิทยาลัยนี้เป็นตลาดวิชารับนักศึกษาได้โดยทั่วไป โดยมาฟังคำสอนที่มหาวิทยาลัยก็ได้ หรือจะซื้อคำสอนจากมหาวิทยาลัยไปเรียน ถึงเวลาสอบก็มาสอบก็ได้ เป็นการให้การศึกษากับชนทุกชั้น เพื่อสร้างคุณภาพความรู้และความสามารถของประชาชนไทยให้สูงทัดเทียมกับนานาอารยประเทศ เพราะเป็นการสกัดกั้นมิให้นักศึกษาไปหาที่เล่าเรียนต่างประเทศ อันเป็นการสูญเสียเงินตราต่างประเทศปีหนึ่ง ๆ มิใช่น้อย และเป็นการแก้ปัญหาคือกล่าวที่ว่า นักศึกษาไม่มีที่เล่าเรียนจะได้หมดสิ้นไป"

("พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัยรามคำแหง พ.ศ. 2514" ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 88 ตอนที่ 24, 2 มีนาคม 2514)

เมื่อเปิดมหาวิทยาลัยรามคำแหงขึ้นในภาคเรียนแรกของการศึกษา ในปี พ.ศ. 2514 มหาวิทยาลัยได้เปิดทำการสอนในระดับปริญญาตรี แบ่งออกเป็น 4 คณะ คือ คณะนิติศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์ และคณะศึกษาศาสตร์ ต่อมาได้ขยายการสอนออกไปอีก 3 คณะ คือ คณะรัฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ และคณะวิทยาศาสตร์ รวมถึงปัจจุบันเป็นจำนวน 7 คณะ ในภาคการศึกษาแรกนั้น มีผู้สมัครเข้าเรียนประมาณ 40,000 คน แต่มาเรียนในเวลาการบรรยายอย่างสม่ำเสมอไม่เกิน 12,000 คน ผู้สมัครเรียนบางคนสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีจากมหาวิทยาลัยอื่น ๆ มาแล้ว แต่มาสมัครเรียนในแขนงที่ตนยังไม่ได้เรียนมาก่อน

ปัจจุบันนี้ มหาวิทยาลัยรามคำแหงมีจำนวนนักศึกษาทั้งสิ้น 356,255 คน และ อาจารย์ประจำ 744 คน ในปีการศึกษา 2531 มีผู้ขึ้นทะเบียนเป็นนักศึกษาใหม่ 70,241 คน (กานดา พูลศิริ : ผู้อำนวยการสำนักบริการทางวิชาการ และทดสอบประเมินผล มหาวิทยาลัยรามคำแหง 25 กรกฎาคม 2531)

จะเห็นได้ว่า จำนวนนักศึกษากับอาจารย์ผู้สอนนั้นแตกต่างกันมาก อีกทั้งปัญหาทางด้านอาคารสถานที่ ซึ่งไม่เพียงพอกับจำนวนนักศึกษาทั้งหมด ทางมหาวิทยาลัยรามคำแหงก็ได้พยายามแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ เช่น สร้างอาคารเรียนเพิ่ม การนำเอาวิทยุกระจายเสียงหรือนำเอาโทรทัศน์วงจรมาใช้ แต่ก็ไม่เพียงพอและสนองความต้องการแก่บรรดาคณาจารย์และนักศึกษาได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักศึกษาชั้นปีที่ 1 ซึ่งแต่ละปีเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ทางมหาวิทยาลัยจึงพยายามหาทางแก้ปัญหานี้อีก โดยมีการนำเอาโทรทัศน์วงจรเปิด (Open-Circuit Instructional Television) ซึ่งได้รับความร่วมมือจากสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 9 (อสมท.) มาช่วยในการเรียนการสอน โดยผู้เรียนเปิดเครื่องรับโทรทัศน์ชมได้โดยไม่ต้องมานั่งเรียนในห้องเรียนที่มหาวิทยาลัย ซึ่งได้เริ่มทำการสอนทางโทรทัศน์ ตั้งแต่วันที่ 8 สิงหาคม 2520

ต่อมาในปี 2523 มหาวิทยาลัยได้เพิ่มการบรรยายทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 7 อีกหนึ่งสถานี ด้วยพิจารณาเห็นว่ารัศมีการแพร่ภาพของสถานีช่อง 7 ครอบคลุมพื้นที่ได้ทั่วประเทศ จนกระทั่งปี 2527 คณะรัฐมนตรีอนุมัติให้มหาวิทยาลัยใช้เวลาช่วงประหยัดกระแสไฟฟ้า ระหว่างเวลา 18.30 น. - 20.00 น. เพื่อจัดรายการโทรทัศน์การศึกษาของมหาวิทยาลัย ซึ่งต่อมามหาวิทยาลัยได้ลดการบรรยายทางโทรทัศน์เหลือเพียงสถานีช่อง 7 สีเพียงสถานีเดียว แต่ในปัจจุบันได้เพิ่มมาทำการบรรยายทางสถานีวิทยุและโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 ในวันอังคาร วันพฤหัสบดี และวันเสาร์ ส่วนของสถานีช่อง 7 สีออกอากาศทุกวัน ตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันอาทิตย์ (สารสำนักเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปีที่ 1 ฉบับที่ 1/2531)

บุคลากรที่ทำหน้าที่ในการผลิตรายการโทรทัศน์การศึกษาของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ประกอบด้วยบุคคล 3 วิชาชีพด้วยกัน คือ

1. กรรมการด้านเนื้อหา ทำหน้าที่นักวิชาการด้านเนื้อหา หรือผู้สอนทางโทรทัศน์ รับผิดชอบความถูกต้องของเนื้อหาที่นำมาผลิต
2. กรรมการด้านเทคโนโลยีการศึกษา ทำหน้าที่ผลิตรายการ รับผิดชอบในรายการทั้งหมด ตั้งแต่รูปแบบการนำเสนอ และการเลือกใช้เทคนิคในการผลิต ตลอดจนถึงบทของรายการ
3. นายช่างเทคนิค รับผิดชอบคุณภาพทางเทคนิคทั้งหมดของรายการ

จากงานวิจัยของประเสริฐศักดิ์ ชัดติยะ เรื่อง "การใช้โทรทัศน์วงจรเปิดเพื่อการสอนโดยมหาวิทยาลัยรามคำแหง" (2522 : 33) พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ชมรายการเฉพาะที่ลงทะเบียนครบถ้วนวิชานั้น ๆ และต้องการให้อาจารย์ผู้สอนมีอุปกรณ์ประกอบการสอน ตลอดจนเชิญวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะสาขามาทำการสอนบ้าง เกี่ยวกับการผลิตรายการที่ออกอากาศนั้น มีความเห็นว่าบทเรียนครอบคลุมเนื้อหาและสอดคล้องกับวิธีการสอนดีแล้ว แต่นักศึกษาเห็นว่าผู้สอนมีการใช้สื่อการสอนน้อยเกินไป ทางด้านอาจารย์ผู้สอนส่วนใหญ่ต้องการให้ฝ่ายโทรทัศน์การศึกษาจัดอบรมในด้านการผลิตและการใช้อุปกรณ์ประกอบการสอนต่าง ๆ ทางโทรทัศน์ขึ้นด้วย

ในงานวิจัยดังกล่าวนี้ เป็นข้อมูลที่ได้มาจากนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงและอาจารย์ผู้สอน ในปีการศึกษา 2522 ซึ่งเป็นรายการที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 9 (อสมท.) ข้อมูลดังกล่าวก็เป็นทัศนะหนึ่งที่อาจนำมาพิจารณาประกอบในการผลิตรายการโทรทัศน์ แต่ในเวลาเดียวกันความคิดเห็นของนักเทคโนโลยีการศึกษา และนายช่างเทคนิคที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการผลิตรายการโทรทัศน์การศึกษาของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ในปัจจุบันที่ออกอากาศทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 7 สี และสถานีวิทยุและโทรทัศน์แห่งประเทศไทยช่อง 11 ยังมิได้มีการรวบรวมความคิดเห็นมาก่อน การได้มาซึ่งความคิดเห็นของบุคคลเหล่านี้ จึงมีประโยชน์อย่างยิ่ง

ฉะนั้น การวิจัยครั้งนี้ จึงมุ่งศึกษาความคิดเห็นจากผู้ที่มีประสบการณ์ในการผลิตรายการโทรทัศน์การศึกษา ทั้งผู้ผลิตรายการ นายช่างฝ่ายเทคนิค นักวิชาการด้านเนื้อหาหรืออาจารย์ผู้สอนทางโทรทัศน์ ตลอดจนนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงที่ชมรายการโทรทัศน์การศึกษา เพื่อนำผลมาเป็นแนวทางในการปรับปรุงประสิทธิภาพของรายการโทรทัศน์การศึกษาของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ในด้านรูปแบบ เนื้อหา และเทคนิคการผลิตรายการโทรทัศน์ ให้มีประสิทธิภาพที่เหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ผลิตและนักศึกษาที่ชมรายการโทรทัศน์การศึกษา เกี่ยวกับรูปแบบและเทคนิคการผลิตรายการโทรทัศน์การศึกษาของมหาวิทยาลัยรามคำแหง

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาความคิดเห็นของบุคคล 2 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มผู้ผลิตรายการโทรทัศน์การศึกษา ประกอบด้วย นักวิชาการด้านเนื้อหา หรืออาจารย์ผู้สอนทางโทรทัศน์ นักเทคโนโลยีการศึกษา และนายช่างเทคนิค
2. กลุ่มนักศึกษาที่ชมรายการโทรทัศน์การศึกษา ศึกษาเฉพาะนักศึกษาชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ที่ลงทะเบียนเรียนในปีการศึกษา 2530 และมีจำนวนหน่วยกิตสะสมตั้งแต่ 71 หน่วยกิตขึ้นไป

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย

เนื่องจากนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงมีจำนวนมาก ผู้วิจัยใช้วิธีสุ่มตัวอย่างจากนักศึกษาชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 จากทุกคณะของมหาวิทยาลัยรามคำแหง มาเพียง 400 คน ดังนั้น จึงอาจจะได้ข้อมูลที่ไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร

ค่าจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มผู้ผลิตรายการโทรทัศน์การศึกษา หมายถึง ผู้ร่วมผลิตรายการโทรทัศน์การศึกษาของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ประกอบด้วย

1. นักวิชาการด้านเนื้อหา ได้แก่ ผู้อำนวยการด้านเนื้อหาหรืออาจารย์ผู้สอนทางโทรทัศน์จากทุกคณะที่เปิดสอนของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ประกอบด้วย คณะนิติศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาศาสตร์ คณะบริหารธุรกิจ คณะมนุษยศาสตร์ และคณะศึกษาศาสตร์ มีจำนวนทั้งสิ้น 85 คน

2. นักเทคโนโลยีการศึกษา หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานด้านการผลิตรายการและผลิตโสตวัสดุที่ใช้ประกอบรายการ เป็นผู้สำเร็จปริญญาตรีหรือปริญญาโททางด้านโสตทัศนศึกษาหรือเทคโนโลยีการศึกษา ซึ่งทางมหาวิทยาลัยรามคำแหงแต่งตั้งให้เป็นผู้ผลิตรายการโทรทัศน์ตามกระบวนการที่จัดขึ้น มีจำนวนทั้งสิ้น 15 คน

3. นายช่างเทคนิค หมายถึง ผู้ปฏิบัติงานด้านการถ่ายทำรายการโทรทัศน์ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ประกอบด้วย ผู้จัดการ ผู้บันทึกเสียง ผู้ควบคุมกล้อง ผู้บันทึกเทปโทรทัศน์ ผู้ควบคุมทางเทคนิค ผู้ตัดต่อ มีจำนวนทั้งสิ้น 10 คน

รูปแบบรายการโทรทัศน์ หมายถึง วิธีการและลีลาการเสนอเนื้อหาสาระ และสิ่งที่อยู่ในรายการ ซึ่งมีรูปแบบแตกต่างกันตามเนื้อหา รูปแบบรายการโทรทัศน์ที่มหาวิทยาลัยรามคำแหงผลิตขึ้น มี 5 รูปแบบ คือ แบบบรรยาย แบบสนทนา แบบสัมภาษณ์ แบบสารคดี และแบบสถานการณ์จำลอง

เทคนิคการผลิตรายการโทรทัศน์ หมายถึง วิธีการในการผลิตรายการซึ่งทำให้รายการมีคุณภาพ ได้แก่ แสง เสียง มุมกล้อง การตัดต่อ และการใช้ผลพิเศษทางภาพและเสียง

รายการโทรทัศน์การศึกษา หมายถึง รายการโทรทัศน์ซึ่งสำนักเทคโนโลยีการศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหงผลิตขึ้น สำหรับใช้ประกอบการเรียนการสอนในกระบวนการวิชาต่าง ๆ ทางสถานีโทรทัศน์ช่อง 7 สี ทุกวัน เวลา 18.30 - 19.30 น. และทางสถานีวิทยุและโทรทัศน์แห่งประเทศไทย ช่อง 11 ในวันอังคาร วันพฤหัสบดี เวลา 05.30 - 06.00 น., 07.00 - 08.00 น., 18.00 - 19.30 น. และ 23.15 - 23.45 น. วันเสาร์เวลาเดียวกันกับวันอังคารและวันพฤหัสบดี แต่เพิ่มเวลา 10.00 - 12.00 น., 12.30 - 13.00 น. และเวลา 16.00 - 17.00 น.

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ข้อมูลที่ได้ จะเป็นแนวทางในการผลิตรายการโทรทัศน์การศึกษา ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ในด้านรูปแบบและเทคนิคการผลิตรายการ
2. ข้อมูลที่ได้ จะเป็นแนวทางให้ผู้บริหาร อาจารย์ และเจ้าหน้าที่ด้านโทรทัศน์การศึกษา ปรับปรุงงานด้านนี้ให้สมบูรณ์ เป็นประโยชน์ต่อการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัยรามคำแหงให้มากที่สุด